

נְרָאָה שְׁהֶרְעֵלְתָּ, לוֹרֵד רְנַדְל, יִלְדֵי ארבע בלדות

תרגם מאנגלית והקדים מבוא: ליאור שטרנברג

הבלדות העתיקות מלוות אותי כבר זמן רב. פגשתי אותן לראשונה כשהייתי תלמיד בכיתה ז', בתרגומו של נתן אלתרמן, וחזרתי אליהן פעמים רבות מאז כמורה, שוב באמצעות אותו תרגום שזה מכבר הפך לקלסיקה ומצא את מקומו בספרי הלימוד. אבל יותר ויותר, כמתרגם, הרגשתי צורך להעניק להן צורה עדכנית יותר. אלתרמן עשה עבודה גדולה בעצם האיסוף והליקוט של הבלדות הסקוטיות והאנגליות והוצאת המבחר המקיף 'בלדות ישנות ושירי זמר של אנגליה וסקוטלנד' (1959) — אך הוא גם נטל לעצמו חירויות לא מעטות בתרגום, ולא אחת גם הגביה (שלא לצורך) את השפה, ככל הנראה מתוך עיקרון תרגומי שהמיר עתיקות ויושן לעברית נמלצת ולתחביר ארכאי. את אלה השתדלתי לשנות בתרגום החדש שיצרתי. זה לא היה פשוט כלל. חלק מן השירים האלה טבועים בי בקול ובריתמוס האלתרמני שלהם. לכן השתדלתי לשמר כמיטב יכולתי את הריתמוס והמבנה, אך גם ליצור גרסה עברית שתשקף את הפשטות והישירות של המקור שהוא בדרך כלל ענייני מאוד, כמעט פרוזאי לעיתים, גם כשמדובר באירועים הרי גורל.

הבלדה מגיעה אלינו מתוך הערפל של ימי הביניים, ובמקורה היא משתייכת לעולם הפולקלור והספרות העממית. פעמים רבות נמצא גרסאות שונות לאותה הבלדה — עדות לאופן שבו התגלגלו שירים אלה ממקום למקום, ממספר למספר, ועברו שינויים מכוונים או מקריים, עד לנוסחים המקובעים פחות או יותר, אלה שגם נרשמו ותועדו (בשלב מאוחר יותר) באסופות שירים. במקורן היו הבלדות שירים מושרים. חלק מן המנגינות העממיות נותרו ותועדו, אחרות אבדו והותירו את המילים לבדן.

לבלדה כמה מאפיינים מובהקים. היא כמעט תמיד מספרת סיפור של מכאוב ואימה. יש בה יסוד טרגי מובהק ונטייה חזקה אל האפל והיצרי. הדיאלוג הוא שמוביל את הבלדה אל השיא או אל הפואנטה הנוראה. מרכיב צורני משמעותי נוסף הוא החזרה הדומיננטית המאפיינת את מרבית הבלדות, ביטוי למקור האוראלי שלהן, כיצירה מושרת בפני קהל, שמטרתה ללכוד את המאזינים ולקרב אותם אל העלילה. אך מעניינים במיוחד הם הפערים בעלילה. האם זו הייתה כוונת המשוררים העלומים, ליצור מתח ועניין על-ידי השמטת פרטי מפתח? או שזו תוצאה של תהליך העריכה המתגלגל שעברו הבלדות כשנדרו ממספר למספר, ממקום למקום? אין לכך תשובה חד-משמעית, אך התוצאה מרתקת. מדוע אימו של אדוורד מפתה אותו לרצוח את אביו, ומדוע הוא נענה לכך בחיוב? או אם אכן, כפי שנרמז, אהובתו של לורד רנדל היא שרצחה אותו, מדוע עשתה זאת? שאלות מסוג זה לא זוכות לתשובה ברורה, וכמה טוב שכך. המסתורין הוא חלק בלתי נפרד מן הבלדה, הוא שמעניק לה את כוחה והופך אותה לביטוי עז כל כך של רגש, יצר וגורל.

שלושה עורבים

שְׁלֹשָׁה עוֹרְבִים עַל עֵץ יִשְׁבוּ,
דוֹנֵי דוֹנֵי דוֹן.
שְׁחָרִים מְשַׁחֵר שְׁלֹשְׁתָּם הָיוּ,
דוֹנֵי דוֹן.

אָמַר אֶחָד אֶז לְשֹׁנִי,
”הֵיכֵן נִסְעַד הַיּוֹם אַחֲי?”
דוֹנֵי דוֹן, דְּרִי, דְּרִי, דוֹן, דוֹן.

”שֵׁם בְּשׂוּדָה אֲבִיר מְשַׁלָּה
וּמְגַנּו עָלָיו מְנַח,

כָּלְכִיו שׁוֹכְבִים מְרַגְלוֹתָיו,
הֵיטֵב הֵיטֵב שׁוֹמְרִים עָלָיו.

נִצְּיו שֵׁם רוֹחֲפִים סְבִיבוּ,
אֵין עוֹף אֲשֶׁר יַעֲזוּ לְבוֹא.”

לְשֵׁם אֵילַת חֵן יִרְדֶּה,
וְהִיא הָרָה, רַגְלָה כְּבֹדָה.

נִשְׁאַה רֵאשׁו עֲטוֹר הַדָּם,
וּלְפִצְעָיו נִשְׁקָה כָּלָם.

הִיא עַל גְּבִה לְקַחָה אוֹתוֹ
לְקַבֵּר אוֹתוֹ בְּאֲדָמָתוֹ.

הִיא בּוֹר כְּרֵתָה לוֹ בְּעַפָּר
וְעַד הָעָרֵב מֵתָה כְּבָר.

יִתֵּן הָאֵל לְכָל אָדָם,
נִצִּים, כָּלְבִים וְאַהוּבָה כְּמוֹתָם.

לורד רנדל

"מאין חזרת, לורד רנדל, ילדי,
מאין חזרת, נערי, מחמדני."
"מן היער, אמא, הציעי מטתי עכשו.
עיף אני מציד, ומוטב כי אשכב."

"היכן זה סעדת, לורד רנדל, ילדי,
היכן זה סעדת, נערי, מחמדני."
"אמא, עם אהובתי, הציעי מטתי עכשו.
עיף אני מציד, ומוטב כי אשכב."

"ומה שם אכלת, לורד רנדל, ילדי,
ומה שם אכלת, נערי, מחמדני."
"אמא, צלופחים בציר, הציעי מטתי עכשו.
עיף אני מציד, ומוטב כי אשכב."

"וכלביה היכן, לורד רנדל, ילדי,
וכלביה היכן, נערי, מחמדני."
"תפחו ומתו, אמא, הציעי מטתי עכשו.
עיף אני מציד, ומוטב כי אשכב."

"הו נראה שהרעלת, לורד רנדל, ילדי,
הו נראה שהרעלת, נערי, מחמדני."
"כן אמא, הרעלתי, הציעי מטתי עכשו.
לבי נה כבד, ומוטב כי אשכב."

אדוורד, אדוורד

"מדוע דם מחרבך ינטף
אדוורד, אדוורד?
מדוע דם מחרבך ינטף
וכמה עצוב תראה."
"הרגתי את נצי הטוב,
אמי, אמי,
הרגתי את נצי הטוב,
אחר דגמתו לא יהיה."

"דמו של הנץ לא היה כה אדם,
אדוורד, אדוורד,
דמו של הנץ לא היה כה אדם,
ידוע לי בני."
"הו, זה סוסי שהרגתי היום
אמי, אמי,
זה סוסי שהרגתי היום,
שהיה כה מהיר וחפשי."

"זקן הוא היה, וכמותו יש רבים
אדוורד, אדוורד,
זקן הוא היה, וכמותו יש רבים,
דבר מה נורא אחר קרה."
"הרגתי את אבי,
אמי, אמי,
הרגתי את אבי
ואין לי כפרה."

"מה גמול תשלם על כה,
אדוורד, אדוורד,
מה גמול תשלם על כה,
אמר נא לי."

בְּסִירָה אֶפְלִיג מִכָּאֵן,
אֲמִי, אֲמִי,
בְּסִירָה אֶפְלִיג מִכָּאֵן,
הֲרַחֵק עִם הַגְּלִים."

"וּמָה עַל טִירְתָּךְ הַנְּאוּה,
אֲדוּוֹרֵד, אֲדוּוֹרֵד,
וּמָה עַל טִירְתָּךְ הַנְּאוּה
וְהוּד מִגְדְּלִיךָ, אָמַר?"
יַעֲמְדוּ עַד יִהְיוּ לְחֶרֶבָה
אֲמִי, אֲמִי,
יַעֲמְדוּ עַד יִהְיוּ לְחֶרֶבָה,
כִּי לְכָאֵן לֹא אֶחְזוֹר."

"וּלְאִשְׁתְּךָ וּלְיֶלְדֶיךָ, מָה תִּשְׁאִיר
אֲדוּוֹרֵד, אֲדוּוֹרֵד,
לְאִשְׁתְּךָ וּלְיֶלְדֶיךָ, מָה תִּשְׁאִיר
כְּשֶׁתִּצָּא אֶל הַיָּם."
יִקְבְּצוּ נְדָבוֹת בְּכָל אֶרֶץ וְעִיר
אֲמִי, אֲמִי,
יִקְבְּצוּ נְדָבוֹת בְּכָל אֶרֶץ וְעִיר
כִּי שׁוֹב לֹא אֶרְאֶה עוֹד אוֹתָם."

"וּמָה תִּצְוֶה לְאִמָּךְ הַיִּקְרָה
אֲדוּוֹרֵד, אֲדוּוֹרֵד,
וּמָה תִּצְוֶה לְאִמָּךְ הַיִּקְרָה
בְּנֵי הַטּוֹב, אָמַר רַק זֹאת."
"בוֹר שֶׁל שְׂאוּל וּקְלָלָה מְרָה,
אֲמִי, אֲמִי,
בוֹר שֶׁל שְׂאוּל וּקְלָלָה מְרָה,
כִּי כֹף לִי יַעֲצֵת לַעֲשׂוֹת."

סר פטריק ספנס

המלך יושב בעיר דנפרמלין
יינו אדם כדם,
"היכן אמצא ספן מכשר,
שספינתי יוציא לי?"

אביר קשיש שלימינו
אמר אז כך:
"סר פטריק ספנס ודאי
הטוב מכל מלח."

כתב המלך אז מכתב
ושם עליו חותם,
שלח אותו לפטריק ספנס
המתהלך מול ים.

סר פטריק רק החל לקרא
וכבר צחק מאד,
אבל משהמשיך מעט,
מלאו עיניו דמעות.

"מי זה עשה המעשה,
מי כך הרע לי,
בלב החורף, בספינה,
לצאת אל בין גלים.

מהר, מהר, הו בחורי,
העגן מרימים!"
"לא אל תאמר כך אדוני,
קרבה סופת אימים.

את הלבנה החדשה
ראיתי ובחיקה
הלבנה הישישה,
אות כי נספג מכה.

האצילים בני סקוטלנד
ממים נרתעו,
אך טרם הספור נגמר,
כלם בים טבעו.

זמן רב ישבו הן הגבירות,
אוחזות במניפות,
אך פטריק ספנס שוב לא נראה
חוזר שוב אל חופו.

זמן רב עמדו הן הגבירות,
את שערן סורקות,
לבעליהן אשר אבדו
לשוא עוד מחכות.

לא הרחק מאברדור
בעמק המצולה,
סר פטריק ספנס הטוב שוכב,
מקף בני אצלה.